

Jordi COCA

La nit de les papallones

Barcelona: Edicions 62, 2009 («El Balanci», 623), 205 p., 19,50 €

Radiografiar l'ànima femenina ha estat un interès recurrent en l'obra narrativa de Jordi Coca. Algunes de les seves últimes novel·les, com *Lena* (2002), *Cara d'àngel* (2004) o *La noia del ball* (2007), en són mostres clares, sia mitjançant la caracterització psicològica detallada d'un personatge central que cohesiona el relat (cas de les dues primeres), sia en forma d'evocacions històriques que contextualitzen l'itinerari vital d'una figura protagonista (cas de la darrera).

La nit de les papallones se situa en un punt intermedi entre aquestes dues possibilitats. En la Barcelona nocturna de les acaballes del franquisme, un enigmàtic periodista vinculat a un diari del règim segueix la fulgorant trajectòria de la Carla, la *stripper* enlluernadora i excèntrica que esdevindrà una mitificada icona de la modernitat. La relació amb el narrador serà el pretext a partir del qual podrem accedir a l'espai vedat d'una personalitat complexa i contradictòria, dissecada pàgina rere pàgina amb una precisió gairebé obsessiva tot i la dificultat de fixar-ne una imatge uniforme atès el seu caràcter polièdric: «eren mil Carles alhora, sempre diferents i en el fons la mateixa, i si t'aturaves a mirar-la de prop aquella simultaneïtat era fascinant» (p. 149), arribarà a confessar-nos el narrador.

Coca juga net i ensenya les cartes de bon començament: la Carla és un personatge inspirat en la cèlebre musa Christa Leem, per a la qual, «en memòria i com a homenatge», ha estat escrit aquest llibre. Al seu voltant es mouen, amb més o menys protagonisme, persones reals, com Joan Estrada, la mare de Christa Leem, la senyora Fernanda o La Maña, mentre que l'efervescència que es vivia als locals emblemàtics de la capital catalana als anys setanta (com ara El Molino, la Bodega Apolo o, a l'altre extrem, Bocaccio i Lord Black) també és recreada amb plausible veracitat. Històries individuals i història col·lectiva, doncs, es donen la mà en aquest relat escrit amb l'ofici a què l'autor té acostumat els seus lectors.

La fotografia de la Carla que obre i tanca el relat és l'esperó proustià per a la memòria afectiva del periodista i justifica argumentalment la reconstrucció subjectiva de la figura principal. La novel·la és, de fet, una formalització ideal escrita des de la distància cronològica de més de vint anys, i com a tal, no respon a la fidelitat històrica viscuda pel narrador: juga amb la temporalitat i omple buits amb informacions que només pot haver sabut anys més tard («Jo aleshores no sabia explicar

res d'això tal com ho faig ara», p. 43); inclou perspectives complementàries des de les quals és contemplada la Carla (els diàlegs amb altres personatges, les notes personals, les transcripcions d'entrevistes, etc.); enriqueix la història amb referents literaris abundantament citats, i fins i tot s'atura en detalls aparentment intranscendents i omet punts rellevants que tot just arribem a intuir (el grau d'atracció que sent per la noia, la sordidesa de les seves circumstàncies vitals mai explicades). En realitat, l'autèntica relació entre els dos personatges no acaba de quedar prou clara; la veu narrativa revela, potser de manera inconscient, que en el teixit social format al voltant de la noia el paper que ocupa el periodista és més aviat secundari –malgrat l'esforç per convèncer-nos del contrari i la parcialitat evident que traspuja el seu discurs. El distanciament progressiu entre un cronista ja madur i cada cop més fastiguejat de la vida nocturna, i la *stripper* que no pot aturar una trajectòria com més va més decadent, confirmen aquesta idea. El moment climàtic de la relació, si bé només per a ell, es produirà la nit que posseeix l'autèntica Carla, la que es troba en plenitud artística abans del declivi i de la lenta però implacable degradació física i moral. I després, la caiguda definitiva. La seva estrella s'anirà extingint alhora que la democràcia s'imposarà: la transgressió que representava té sentit en un context determinat, però en el nou ordre social es mostra incapaç d'adaptar-se, com sí que faran els personatges del seu entorn: el narrador mateix n'és l'exemple més clar.

Allò que s'ha intentat literaturitzar no són tant unes experiències reals com un ambient i un temps concrets. No som davant de cap crònica nostàlgica, tot i l'afany documental o l'estil menys asèptic que en altres obres de la producció de Coca. El text és inequívocament ficcional «tant pel que fa als personatges com a les situacions» (tal com s'avisava en una nota preliminar), i els recursos narratius que l'autor posa en pràctica per elaborar el perfil psicològic de la noia bé que ho palesen. La tria d'un punt de vista intern que resulti versemblant, l'ús d'imatges o correlats que prefiguren el final –d'altra banda, ja anunciat des de la primera pàgina–, o el suport de textos d'altres autors són els més destacables, si bé no tots funcionen amb la mateixa eficàcia: les papallones del títol identificades amb la noia, que volen simbolitzar la fragilitat i l'efímer, no acaben d'assolir prou significació, profunditat o recurrència; i en el mateix sentit, les citacions de Nabòkov, Camus, Txékhov, Faulkner, etc. inserides en el text no s'integren de manera consistent en l'entramat narratiu. En qualsevol cas, es tracta de petites mancances que no desmereixen la bona consideració global d'aquesta novel·la, honesta i perfectament coherent amb la gens menystenible trajectòria de Jordi Coca.

Antoni Isarch

Universitat Autònoma de Barcelona